Táborozhatnának a szegedi gyerekek Gyálaréten?

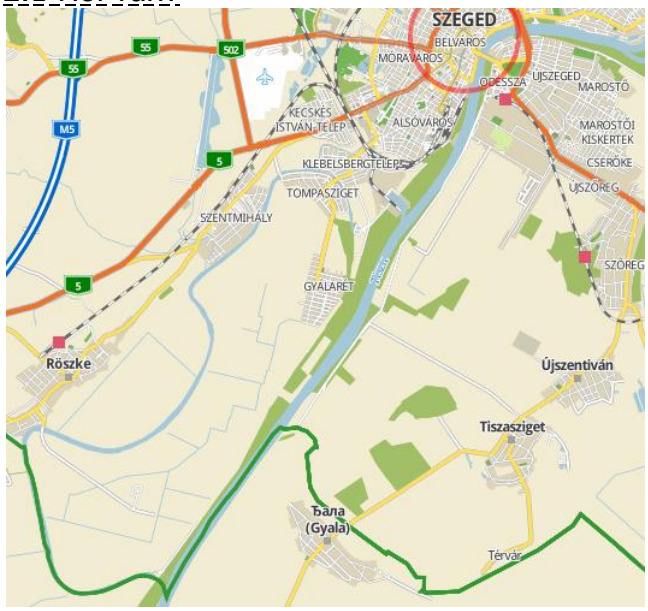
dr. Rigó Mihály
ny. mérnök

1. Az igény

A 8 és az 5 éves unokám miatt tipikus nyári feladat családunkban az unokák nyaraltatása. A 2017-es árak szerint egy gyerek egy hetes táborozási költsége 17.000-25.000 Ft között van. Természetesen alvás nélkül, és csak 5 napra, egy szűk hétre. De hány hát a nyári szünet? Egy családban hány gyerek van? Mit tud tenni az a család, ahol mindkét szülő dolgozik? Mit, ahol a nagyszülők még 1-2 hétre sem tudják vállalni az unokákat pénz- vagy egészséghiány miatt? Valakiknek ugyanez komoly profitot jelent. Valószínűen az említett heti költségek a szolgáltatások megállíthatatlan növekedése miatt elindulnak fölfelé. Ha tudnám a szegedi általános iskolások számát, ideírnám, jelezve a gond mértékét.

2. A lehetőség és a körülmények Gyálaréten

2.1 Hol van?

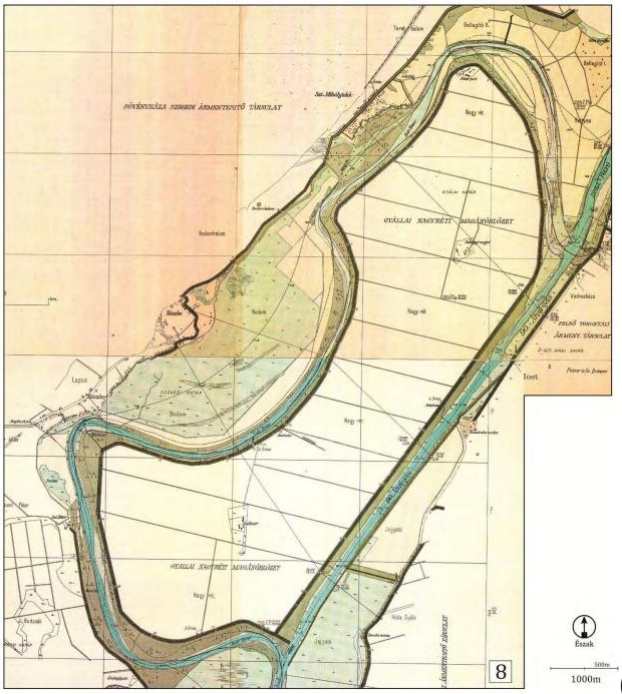

Szeged és a város alatti szerb-magyar határ között fekszik az a nagy terület, melynek „fővárosa” Gyálarét. Nyugati határán fekszik a szegedi Kecskés-telep, Szentmihály és Röszke. Ha tetszik, a keleti határvonalán van a röszkei út, amelynek szakaszonként más neve van: Terehalmi út (Szeged és Szentmihály között) - Kapisztrán út (Szentmihályon) - Röszkei út (Szentmihály és Röszke között) - Felszabadulás utca (Röszkén). Állami fenntartású út, jele: 4301, mely az 5 sz. főútból ágazik ki Szegednél, majd délen visszatér a főútba. Ez az út azért nagy jelentőségű, mert ez lehet a terület feltáró útja.

A terület valódi határa azonban a Gyálai-Holt-Tisza. Mindez Szegedtől csak 10 km-re! Ha kell, szinte bármikor azonnal visszaállítható a gyerek-család kapcsolat!

2.2 A Holt-Tisza és az élő Tisza, sziget készült (a helyzet hasonló a Csepel-szigethez), a két meghatározó vonalhúzás

A terület névadója Gyála, ma mint szerbiai Đala, az 1400-as évek óta a mai helyén állt.

(15)

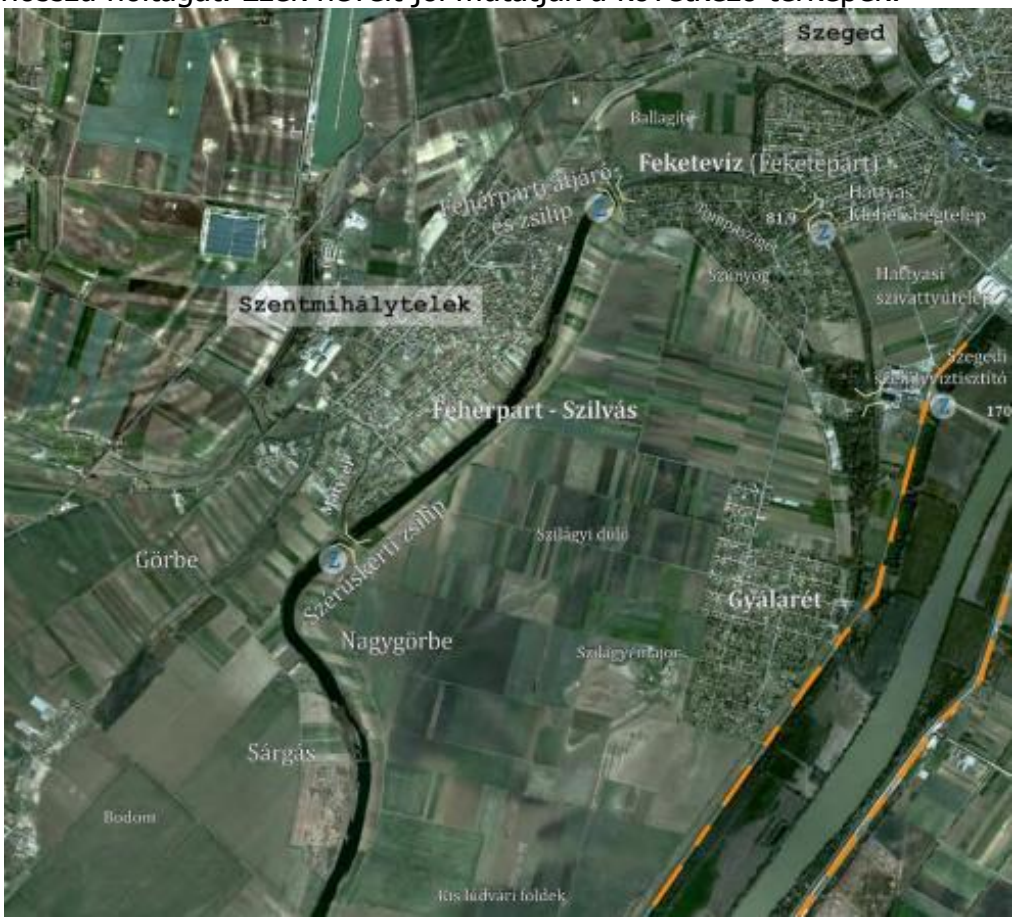
1885 előtt a Tisza Szegedet dél felé elhagyva a fenti térkép girbe-görbe vonalán folyt. A Tisza-szabályozás eredményeként a kacskaringós szakaszt helyettesítették, átvágták egy egyenes vonallal, mely a térkép jobb oldalán látszik. Az új Tisza-mederrel a korábbi Gyálai nagyrétet kettévágták. Egy sziget jött létre, melyen a kiképzésekor nem volt település. Ma a „szigeten" kiépült Gyálarét és Tompasziget.
„Az 1885-ben, a folyószabályozás során, átvágták a Tiszát, ami elszakította Gyálát a rétjétől (a mai Gyálarét területétől)." (4)
„Az új község 1923-ban alakult Gyála néven, majd nevét 1946-ban Gyálarétre változtatták". …A trianoni békeszerződés (magyarul: békediktátum) alapján a Tisza ezen a szakaszon országhatár lett, így Gyála belterülete Szerbiához, a Tiszán inneni Nagyrét nevű határrésze (Fehérpart, Szilágy, Lúdvár) pedig Magyarországhoz került." (11)
„Gyálarétet – több más községgel együtt – 1973-ban Szegedhez csatolták, ezzel önállósága megszűnt." (4). Ez kiszolgáltatott helyzet (mely később világos lesz), mely ma is fennáll.
„Gyálai Holt-Tisza
A folyószabályozások során, 1885-ben Szeged alatt átvágták a Tiszát (ez volt a folyó 90. átvágása), ami által a folyó hossza 11 km-rel rövidült. A 7,7 km hosszú átvágás véglegesen elszakította Gyálát a rétjétől (a mai Gyálarét területétől) és egyben **létrehozta a folyó legnagyobb holtágát**, a Gyálai Holt-Tiszát:

- hossza 18,66 km,
- átlagos szélessége 86 m,
- vízfelülete 160 ha,
- átlagos mélysége 3 m,
- víztérfogata 4,8 millió $m^{3,}$
- vízgyűjtő területe 534 km^2.

Érdekesség, hogy miután beleengedték a Tiszát az új, 7,7 km hosszú mederbe, nem kezdett el folyni a Duna felé, ezért újra kellett ásni a medret.
2011-ben helyi jelentőségű természeti területté nyilvánították.” (4)
Természetesen a gyerektábort a Holt-ág mellé képzeltem el.

2.3 A Gyálai-Holt-Tisza szakaszai

A holt ágon kialakítottak átjárókat, kereszteződések, melyekkel jól lehet szakaszolni a hosszú holtágat. Ezek neveit jól mutatják a következő térképek:

(15)

Különösen fontos az északi oldali, a Szeged felőli Fekete víz nevű szakasz. Ez a város felőli szakasz annyira szennyezett, hogy gyakran meggy-színű. A szennyezés repülőből is látható, a nagyon másfajta vízszín miatt! Az alábbi képen van piros víz és van zöld víz.

(15)

Az átjárók azért lényegesek, mert ezek segítségével lehet kapcsolatot teremteni a Röszkei út és a Holt-ág között. Lényeges, hogy szükség esetén a mentő, az orvos gyorsan és könnyen el tudja érni a gyerektábort.
A szakaszok szép helyi neve: böge, mely gödröt, mélyedést jelent.
„Az ország harmadik legnagyobb holtága ... (három részből, bögéből áll - RM) Az alsó a Halászvíz (12,8 km), a középső a Fehérpart-Szilvás (2,8 km), a felső a Feketevíz (3,1 km). A három részt zsilipek osztják fel (Fehérparti-, Szérűskerti-, Lúdvári zsilip). Az alsó böge középvonalában húzódik a magyar–szerb országhatár.” (15)

2.4 Mire használták a helyiek a Holt-ágat, amíg dönthettek annak sorsáról?
„A Dög-Tiszának (ez a Feketevíz nevű szakasz rendes és kiábrándító neve, helyi neve!) is nevezett területnél **1932-ben létesítetek fürdőhelyet** a Klebelsbergtelepi Polgári Kör székháza, a jelenlegi Hársfa söröző udvarán, ami 1967-ig működött – tájékoztatott Gerencsérné Újvári Edit, a Klebelsbergtelepi Polgári Kör Egyesület titkára. **Bérelhető kabinok sora, stégek, a kisgyermekeknek biztonságot nyújtó kosár, csónak kikötő és még tekepálya épült, kedvelt kikapcsolódási helye volt a szegedieknek, ahol még úszásoktatást is tartottak**.” (9) Ez volt, amíg érvényesülhetett a józan ész! **Nem kell kitalálni a meleg vizet sokadszorra, mert ehhez hasonlót kell oda vinni ma is!**

2.5 Ezzel szemben mi történt? Gondatlanság, gazdátlanság rettenetes következményekkel!

„A holtág magyarországi része a Magyar Állam tulajdonában van, kezelője az ATiVizIg." (15), akik szó nélkül eltűrték, hogy Szeged városa elkövesse a város legnagyobb környezetszennyezését!

„… a Gyálai-holtágat éri a legtöbb terhelés. A vízgyűjtőjén található jelentősebb szennyező források a holtágat **évente kb. 620 ezer m3 szennyvízzel terhelik**, ami mintegy 215 tonna szerves anyagot jelent … A holtágba korábban bevezetett vizek eredete:

- **baromfivágó üzem,**
- **zöldségfeldolgozó és szárító üzem,**
- **sertésvágó üzem,**
- **galvanizáló üzem,**
- **termál csurgalékvizek,**
- **egykori szentmihályi Új Élet MgTSZ,**
- **MÁV Szegedi Rendező Pályaudvar vizeinek (pl. fűtővíz) beengedése,**
- **Taurus szegedi gumigyárának vizei,**
- **Szeged település csurgalékvizei,**
- **kommunális és veszélyes-hulladéklerakó és ártalmatlanító telep vizei (pl. a Szegedi Szalámigyár és Húskombinát hulladéka).**

Az állapot javítása érdekében a szennyvíz-bevezetések egy részét lekapcsolták, Szeged kommunális szennyvízbevezetéseit megszűntették." (15)

„A téma egyetlen ott élő számára sem volt ismeretlen, hiszen a helyiek közel negyven éve szenvednek a csak Dög-Tiszaként emlegetett holtág velejáróitól, vagyis a nyarankénti elviselhetetlen szagoktól, a szúnyoginváziótól, és nem utolsó sorban a vérszívók terjesztette, elsősorban kutyákat fenyegető szívférgességtől." (6)

„**A Feketevizet jelenleg is szennyezik, ám egykor Szeged szennyvize is keresztülfolyt rajta**, így nagyjából 3,5 millió köbméternyi szennyezett iszapot is el kell távolítani a mederből. Az élővilág az elmúlt évtizedekben gyakorlatilag kipusztult, a szúnyogokat leszámítva szinte semmi nem él meg ott." (7)

Gondolta valaki, hogy a magát Biopolisznak hívó, nagy egyetemmel rendelkező város, ahol magas szinten oktatják a környezetvédelmet, milyen szörnyűséget követett el évtizedeken át? Az egyetem gyakorlati képzéseit a Gyálai-Holt-Tiszán kellene tartani.

„A gyálai Holt Tisza ág teljes egészében állami tulajdon, ezért Szeged Megyei Jogú Város saját forrásból nem költhet rá. Évek óta sürgetjük a kormánynál a beruházást, sőt ezt elősegítendő 2007-ben több, mint 30 millió forintért elkészíttettük a rehabilitáció vízügyi engedélyes terveit." (7)

„A gyálai Holt Tisza ág teljes egészében állami tulajdon, ezért Szeged Megyei Jogú Város saját forrásból nem költhet rá. Évek óta sürgetjük a kormánynál a beruházást, sőt ezt elősegítendő 2007-ben több, mint 30 millió forintért elkészíttettük a rehabilitáció vízügyi engedélyes terveit." – nyilatkozta a város képviselője. Bekakáltunk a szomszédba, majd szóltunk neki, hogy csináljon már valamit. Mekkora részvállalása ez az okozónak, az okozott kárhoz képest? Nem nevetséges? (7)

„… a Feketevíz rehabilitációja a legsürgetőbb a szakemberek szerint, amit egyébként **termálvizével a mai napig szennyez egy cég**. **Ebben a mederben 4,5-5 méter mélységig olyan szerves anyagokkal és nehézfémekkel szennyezett iszap van**, hogy az élővilág szinte teljesen kipusztult. B. Nagy kitért arra is, hogy **a szúnyoglárvák számára viszont ideális keltetőhely a holtág, 4-500 lárva is**

lehet egy liternyi vízben. „A szúnyoginvázió nemcsak kellemetlen, hanem egészségügyi kockázatokat is rejt, a térségünkben ugyanis az országos átlaghoz képest is nagyobb arányban van jelen a **szívférgesség**, ami kutyákra veszélyes, illetve a bőrférgesség, aminek viszont humán-egészségügyi kockázatai is vannak" – hangsúlyozta B. Nagy László." (8)
„A politikus közölte, 60-70 hektárnyi területet kell rendbe tenni, a becslések szerint mintegy **3,5 millió köbméter szennyezett iszapot kell kikotorni** a Feketevíz medréből, és ez várhatóan 2 milliárd 588 millió forintba fog kerülni." (8)
Tudják ezt a szegediek? Igaz, a Széchenyi tér virágai nagyon szépek!
„Szeged Városa 1967 óta szennyezi a Gyálaréti Holt-Tisza ág vízét, mely a mai időkre a szívférgesség terjesztése kapcsán közvetlen egészségügyi kockázatot jelent az egész városra nézve." (8)
Elhangzott, hogy a szerb oldalon is tapasztalnak problémákat, visszaéléseket, ugyanis hiába állítják, hogy nem hasznosítják a holtág vizét, több helyen vizet szivattyúznak ki belőle, miközben a vízutánpótlás csak magyar a magyar szakaszon lehetséges." (9)
„A Fehérpartnak nevezett szakaszon pedig az okoz nehézséget, hogy egyre beljebb tolják a partvonalat a magántulajdonosok, amit szintén meg kell szüntetni." (9)

2.6 A kevert felelősségi viszonyok
Tulajdonos az Állam.
Szennyező: a Város.
Kezelő: a pénztelen Vízügy.
A szörnyűségeket tehetetlenül elviselni kénytelen: a közelben élő lakosság.

2.7 A helyi lakosság próbálkozásai
Ez az egész a károkozó Város hátsó szobájában, a háta mögött történik. A Város úgy tesz, mintha az általa okozott gond nem is létezne! Néha látható valamilyen halvány mozdulat, de **4-5 évtized alatt ezeknek nulla az eredménye**! A Városban fesztivált fesztivál követ, dübörög a Szabadtéri, nemsokára mindent beragyog a lézer-fény!
A helyiek kiszolgáltatottságukban megpróbálnak szegedi nagyságokat kiráncigálva fórumokat tartani, egyesületeket alakítgatni, de a Városig alig jut el valami, pedig csak 10 km körüli a táv.
„A környékbeliek aláírásgyűjtésbe is kezdtek, ami sikeresnek bizonyult, hiszen a klebelsbergtelepiek 96%-a szignózta a dokumentumot, végül 2624 aláírást nyújtottak át a térség országgyűlési képviselőjének, B. Nagy Lászlónak." (7)

2.8 Mintha mégis derengene valami! A helyreállítás kezdetei a legszennyezettebb szakaszon, a Feketevizes bögén
A 2016-os bejelentés szerint: „Támogatja a kormány, így 2,9 milliárd forintból megvalósul a gyálai Holt-Tisza Feketevíznek nevezett szakaszának rehabilitációja uniós és hazai forrásból – jelentette be B. Nagy László fideszes országgyűlési képviselő, megyei fejlesztési biztos. Kozák Péter, az ATIVIZIG vezetője közölte, a két évig tartó kivitelezés akár már jövőre elkezdődhet." (7)
„… abban bízik, hogy a Feketevíz rendbetétele után a holtág másik két szakasza is megújulhat a szerb határig egy évtized alatt." (7)

„Mi lesz a Feketevíz szakaszán?
Egy közel 100 oldalas dokumentum született azóta, hogy B. Nagy László és Kozák Péter sajtótájékoztatón bejelentették: hamarosan elkezdődnek a tényleges munkálatok. Ez tartalmazza többek között a partvonalrendezést, a víztározás korszerűsítését, a vízminőség monitorozását és a holtág vízpótlására kidolgozott terveket. Sőt nem feledkezik meg az élővilág kimenekítéséről sem a rehabilitációs folyamatok alatt. A nagy népszerűségnek örvendő teknősöknek 50-60 méteres ökoszigeteket hoznak létre a jobb partoldalon, illetve terveznek egy 1,2 km hosszú tanösvényt is.
A projektfelelős elmondta, a kikotort iszapot elszállítják, majd egy biztonságos szigetelőréteggel fedik le, hogy ne jelentsen közegészségügyi kockázatot. Azt is hozzátette, az egyik legkellemetlenebb feladat lesz a birtokhatárok rendezése, sejtéseik szerint ugyanis vannak telkek, melyek kijjebb lógnak a megengedettnél, s vannak olyan csapadékvíz-elvezető csatornák, melyeket a lakosok maguk építettek ki. Hangsúlyozta azonban, retorziót egyik esetben sem alkalmaznak.” (6)
„Február közepéig befejeződnek a tervek, majd az engedélyezési eljárást követő fél év után megkezdődhet a munka. 2018 szeptemberére megtörténhet a kivitelezés aláírása, 2020. március-áprilisban átadjuk a Holt-Tisza szakaszát.” (6) Ki tudja, hogy mi és mikorra valósul meg ebből?
„Kozák Péter, az ATIVIZIG vezetője azt mondta, hogy a holtág a folyamszabályozási munkálatok eredményeként jött létre, és több mint 500 négyzetkilométeres vízgyűjtő területtel rendelkezik. **A holtágba friss vizet csak 24 kilométeres távról tudnak bejuttatni**, ami meglehetősen költséges, így a rehabilitáció azt is magában foglalja, hogy a hattyasi szivattyútelepet átalakítják, hogy onnan oldják meg a **vízutánpótlást a jövőben alacsony vízállás esetén.** (7)
„Az egész városra nézve az elmúlt 40-50 év legjelentősebb környezeti beruházásról van szó, ami meg fogja határozni Szeged élhetőségét a következő évtizedekben” – hangsúlyozta Nógrádi Tibor, a Fidesz helyi szervezetének elnöke.” (8)
„Szeged városának kötelessége mindent megtenni, hogy orvosolja az általa okozott károkat – közölte Nógrádi Tibor a gyálaréti Holt-Tisza rehabilitációjáról tartott lakossági fórumon.” (9)
„Botka László polgármester 2012-ben üdvözölte a gyálaréti Holt-Tisza rehabilitációját” (9)
„A mesterségesen több részre tagolt holtág állapotát ismertetve Kozák Péter, az ATIVIZIG igazgatója elmondta, hogy állapotfelmérések már az 1990-es és a 2000-res évek elején is történtek, a rehabilitációra terv is készül, ami iszapkotrást, mederrendezést, partvédelmet, valamint a szennyvizek és a csurgalék termálvizek kizárását tartalmazta. A rehabilitáció első ütemére vízjogi létesítési engedélyterv, míg a második ütemre vízjogi létesítési engedélyterv terv is készült. 2008-ban az önkormányzat pályázatot nyújtott be, ám azt elutasították, a vízügy mostani, 2014-2020-as európai uniós költségvetési ciklusra is több pályázati javaslatot állított össze.”
„A Holt-Tisza rehabilitációja egy olyan feladat, amit meg kell oldanunk, sikerülnie kell. Azért mondom, hogy sikerülnie kell, mert ezt az állapotot Szeged város szennyvize okozta 1967 óta, olyan mértékű bűnt követve el az itt élőkkel és a környezettel, ami nem maradhat megoldás nélkül. Szeged városának kötelessége mindent megtenni, hogy orvosolja az általa okozott károkat” – szögezte le a fórumon a körzet önkormányzati képviselője, Nógrádi Tibor.” (9)

Gyálai Holt-Tisza rekonstrukciója az Országos Vízügyi Főigazgatóság szerint:

A projekt rövid ismertetése

A Gyálai Holt-Tisza rekonstrukcióba vont szakaszán elsődleges cél, a VKI előírásainak megfelelően, a jó ökológiai állapot elérése, a biodiverzitás növelése, a degradált állapotok megszüntetése, a természetes folyásirány visszaállítása, a holtág teljes, 18 km-t meghaladó szakaszának összekapcsolása, valamint a megfelelő minőségű és mennyiségű vízpótlás biztosítása, mellyel elérhető a holtág ezen szakaszának újra bevonása az ökológiai hálózatba.

A rekonstrukció során a mederben akkumulálódott iszap eltávolítása, és a szennyező források (használt termálvizek) kizárása kiemelt fontosságú. Ezen beavatkozások képezik alapját a jó ökológiai állapot megteremtéséhez szükséges feltételeknek.

A mederben felhalmozódott iszap eltávolításán túlmutatóan, a holtág hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása érdekében, a természetes viszonyokhoz illeszkedő vízpótlás megvalósítása meghatározó jelentőségű. Frissvíz pótlását a hullámtéri csatornán és a Hattyasi szivattyútelepen keresztül lehet biztosítani (a szivattyútelep felújítási munkálatai, jelenleg folyamatban vannak). A vízpótlás útvonala a hullámtéri csatornán, gravitációs csövön keresztül halad és éri el a holtág végét (18+660).

A projekt indikátorai:

Mutató	Me	Bázis érték	Bázis év	Célérték (2019)
Tiszai vízkivétel építése	db	0	2016	1
Műtárgy rekonstrukció	db	0	2016	4
Új vízkormányzó műtárgy építése	db	0	2016	1
Vízgazdálkodási fejlesztéssel érintett terület nagysága	ha	0	2016	8750

A projekt kezdete: 2017.12.31.

A tervezett befejezés: 2020.12.31.

A projekt költsége/a támogatás összege: 2 900 000 000

(12)

A Holt-ág Feketevíz nevű szakaszának helyreállítása a Kormány határozata szerint: (13)

2. melléklet az 1084/2016. (II. 29.) Korm. határozathoz [51]

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program nevesített kiemelt projektjei

	A	B	C	D	E	F	G
1.	Felhívás azonosító jele	Projekt megnevezése	Támogatást igénylő neve	Projekt indikatív támogatási kerete (Mrd Ft)	Magyarország központi költségvetéséből megtéríthető indikatív önerő (Mrd Ft)	Projekt benyújtásának várható ideje	Szakmai elvárások
48.	KEHOP-1.3.0.	Gyálai Holt-Tisza rekonstrukciója	Országos Vízügyi Főigazgatóság (konzorciumvezető) Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	2,90	-	2016	A Gyálai Holt-Tisza rekonstrukcióba vont szakaszán elsődleges cél a VKI előírásainak megfelelően a jó ökológiai állapot elérése, a biodiverzitás növelése, a degradált állapotok megszüntetése, ezáltal az életkörülmények javítása is.

Ámen!

2.9 Csoda Lúdváron!

„… a Kárpát-medence egyik legrégebbi élelemtermelő **újkőkori** településnyoma” (került elő – RM) Lúdváron!

A Szilágyi-major (Kr. e. 5800) és Lúdvár (Kr. e. 5700) területén lévő újkőkori falucskákon az 1970-es évek elején Trogmayer Ottó vezetésével folytattak ásatásokat. A lúdvári helyszínen került elő a Lúdvári Vénusznak nevezett termékenységi szobrocska is, amely a korabeliek vallásról árulkodik. (2)
„A legrégebbi szobor, amelyet Szeged környékén megtaláltunk, az úgynevezett Lúdvári Vénusz, az egyik első istenszobor Magyarországon. Agyagból készült, gyönyörű stilizált nőalak, 16 centiméter magas, formájára a termékenységi szimbólumoknak megfelelően nagy fenekű, vagyis **zsírfarú nő**. Gyálarét-Lúdváron találtuk, és jelenleg a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban tekinthető meg. Én magam szeretném, ha egyszer felállítanának a nagyított mását Szegeden. Már történtek kísérletek, hogy tízszeres nagyságban megfaragják, most már azonban, hogy öreg vagyok, és távol is vagyok Szegedtől, nem tudok ott nyüzsögni; elhatároztam, ha nyerek a lottón, az lesz az első, hogy elkészíttetem. Egymillió forint lenne jelenlegi áron. Még egy hexametert is írtam a szoborhoz, így szól: „Isteneik képét formázták így az agyagba / itteni ős eleink úgy nyolcezer éve talán ". Ez lenne a szobor felirata. Ha nem Szegeden, Gyálarét határában lehetne felállítani, hiszen ott több újkőkori települést is találtunk. A hely, ahol a Vénusz előkerült, az Ős-Tisza túloldalára esik." (3)
„**A lúdvári helyszínen találtuk meg az első házmodellt, amely egész Európában a legrégebbi házmodell**. A négyszögletes házikó tetőtöredéke van meg, még a kis állatfej is látszik rajta, ami az ártástól, rontástól védte a benne lakókat. Eddig azt hitték, az újkőkorban putriszerű, földbe ásott házban laktak az emberek; de nem, rendes fölmenő házuk volt, nyeregtetővel." (3)

Annak céljából, hogy a lúdvári leleteket el tudjuk a időben helyezni szolgálok egy kis segítséggel:

(1)

„Dzsószer piramisa a szakkarai nekropolisz máig leglátványosabb monumentális alkotása, **Egyiptom első piramisa.**" „Mai méretei: 121×109×59 méter
Készítésének ideje: i. e. 2700 körül" (1)
A lúdvári lelet hasonló időpontja pedig: i.e. 5700-5800, azaz 3000 évvel korábban! Szegeden mintha még ez sem számítana! Csak a mindennapi fesztivál!
8.000 éves a lúdvári Vénusz!

(2)

A tiszaparti édenkert legrégebbi csücske

Gyálarét körzetében találtuk a Kárpát-medence legrégebbi élelemtermelő közösségeinek települését. A Tisza egykori kanyarulatában levő, a mocsarat uraló dombon két újkőkori településen végeztünk feltárást. A két falucska közül a Szilágyi major az idősebb (Kr. e. 5822), a lúdvári a fiatalabb (Kr. e. 5711). A napvilágra került leletek szinte minden részletet megőriztek az akkoriban megismert új életforma, a paraszti világ mindennapjaiból.

Az időszak a mintegy 18 000 éve lezáródó jégkorszak gyűjtögető életmódját felváltó, másfajta világot jelentő felmelegedés kora. Ez az új életmód hozta az édeni jólétet, az élelem, védelem, kényelem hármas áldását, a mindennapi kenyeret, az időjárás viszontagságaitól megóvó építményt, valamint azt ott élők összetartásának erejét, mely lehetővé tette a közösség megmaradását. Az égetett agyag megőrizte az egykori házak képét, szerkezetét, valamint a „lúdvári Vénusz" alakjában vallásuk néhány elemét is. A két részből összeállított 16 cm nagyságú szobrocska nem az akkori szépségideált testesíti meg, hanem az anyaistennő, a termékenységet biztosító ősanya jelképe, akitől függött a természet ajándékainak bősége. A két hosszanti félből való kialakítás talán a világban létrejött kettősségek – föld–víz, nap–éj, férfi–nő – megjelenítését jelenti.

A Tisza és mellékfolyói területén megfigyelhető régészeti hagyaték Banner János professzortól a „Körös kultúra" nevet kapta. A két különleges lelőhelyet Vastag József tanár fedezte fel, az ásatásokat az ő bejelentése nyomán kezdtük meg a hatvanas évek elején.

Trogmayer Ottó
régészprofesszor

(2)

„A lelőhely Röszke községtől keletre 3 km-re, a faluból a Lúdvár nevű egykori határőrs felé vezető út mentén, a ma már lebontott, de a korabeli tér-képen jelzett katonai épülettől nyugatra 100–150 méterre fekszik." (5)
„A lelőhelyen összegyűjtött állatcsontokat Bökönyi Sándor határozta meg. Ezek szerint a háziállatok és vadállatok aránya: 40,81% – 59,19%. A háziállatok közül, az összes állat-csonthoz viszonyítva: eb 1,63%; sertés 0,62%; juh-kecske 31,18%; szarvasmarha 7,33%." (5)
Mintának itt egy szép video a Holt-ág Lisztes-bögéről, **a lelket gyógyító a harmónia**, a béke jegyében! (14)

3. Miféle nép élt itt? Miből éltek ők? Mit tudhattak a világról? Mi volt a titkuk? Követhetnénk a példáikat?

Dr. Trogmayer Ottó régész: „Ezek az emberek több százezer év alatt úgy tanulták meg a környezetet, ahogyan mi elképzelni sem tudjuk."
Van esélyünk arra, hogy a gyerekein, unokáink ugyanígy meg tudják tanulni a környezetet?
(15)
„Folyószabályozás előtti időszak – ártéri tájhasználatok (legkiemelkedőbb időszaka XIVXV. század, XVIII. század) A Tisza menti egykori, ártéri gazdálkodás bemutatása jelenik meg … az Alsó-Tisza-völgy területén …
A kutatások alapján a különböző halászati módok (rekesztő, varsás, tapogatós, hálós stb.) mellett széleskörű rét-, legelő- és erdőgazdálkodást is folytattak a térségben. Több területen ártéri gyümölcsösöket gondoztak, leggyakoribbak az alma-, a szilva-, a körte-, és a dió ültetvények voltak. A gazdálkodásban fontos szerepe volt a területen előforduló, nagy mennyiségben megtalálható növényeknek (pl. nád, sás, gyékény vagy a kenyérgabona-pótló sulyom) is … Az ártéri területeken a szarvasmarha, a ló és a sertés legeltetése egészen a XX. század közepéig fennmaradt. A mélyebb fekvésű, hosszan vízállásos területeket csak kiszáradásuk után legeltették, illetve az üde, nedves mocsárrétekkel, magaskórósokkal együtt kaszálónak tartották fenn. A Tisza szabályozás előtti, kiterjedt ártere, az időszakosan vízzel borított rétek ívóhelyül szolgáltak a halak számára. A folyószabályozást megelőzően a fokokon keresztül tudott a Tisza árvize a mederből az ártérre kilépni, feltöltve ezáltal a környező laposokat, mély fekvésű részeket. Az ártéri tájhasználatokhoz kapcsolódó vízrendszerre a virágzó halászatról és a fokok elnevezéseiről szóló feljegyzések utalnak. A legtöbb kutató természetes képződményeknek tartja a Tisza fokait és elfogadja a fokok tudatos és tervszerű használatát, amellyel az árvizeket a természetes folyamatokkal összhangban, a természetes ökoszisztémák károsítása nélkül kezelték, visszatartva és a szükségleteknek megfelelően szétosztva a többlet vízmennyiséget …
Az tiszai ártéri tájhasználatok a következők voltak …

- **– nád-, gyékény-, kender-, sásvágás;**
- **– halászat (ívóhelyek rekesztése, kerítőhálós halászat), csíkászat, pákászat;**
- **– kaszáló takarmányozásra;**
- **– állattartás: legeltetés, makkoltatás (szarvasmarha, sertés, ló, juh);**

– gyümölcs-termesztés (alma, szilva, körte, dió, meggy), veteményes, zöldségkertek (pl. dinnye, burgonya), haszonnövény termesztés (pl. dohány); ligetes szőlőművelés;
– vadászat: vízimadarak, apróvadak;
– kisebb haszonvételek: kosárfonó füzesek, vesszőgyűjtés, gyógynövények, sulyom termés,
– erdők szálalásos művelése;
– méhészet;
– közlekedésből eredő használatok (szállítás, tutajozás, révátkelők).”

Ezt a tudást kellene átadni az általam javasolt gyerektábor lakóinak! Megint nem kellene újra és újra kitalálni a meleg vizet!

A városi gyerek nem lát csillagokat, itt lenne az alkalom az éjszakai égbolt megismerésére.

A gyerektáborban nem lenne villany! A számítógépeket, a mobilokat otthon kellene hagyni. Kínában már erőszakosan leszoktató táborokat szerveznek majdnem börtön jelleggel a megtévedt tiniknek.

Meg kellene ízlelni a fizikai munka nehézségét, értelmét, szükségességét, értékét, pl. a tűző napon való kapálást, aratást. **Nem sokan tudják: miként lesz kenyér az asztalon!**

Ki kellene próbálni az élelmiszer termelés, az állattartás, a 8000 éves házépítés fortélyait is.

Nem 4-5 csillagos szállodák kellenének ide, hanem azok az épületek, amelyben 8000 évvel ezelőtt laktak az emberek. Ez egy nomád tábor lenne!

Természetesen óriási hangsúlyt kapnának a vízisportok, mivel ez a víz nem a veszélyes Tisza vize! Hangsúlyos lenne a gyaloglás-kerékpározás.

A régészet, a történelem, a Tisza-szabályozás művelésére elképzelni sem lehetne jobb helyet!

A biológia, a madárismeret, a környezet tisztelet, az éghajlat, az időjárás témákból – ami a csövön kifér!

Megtanulhatnák az egyszerűbb ételek, italok önálló elkészítését, az ezekhez szükséges termékek előállítását, rálátnának a szakmák sokaságára.

Ha a megvalósíthatóságra gondolunk, jusson eszünkbe a zánkai gyerektábor, ahol 100 hektáron 1600 gyerek tartózkodhat egyszerre! Nem lehet megoldhatatlan akkor egy kisebb gyerektábor. (16)

A helyieknek munkahely lenne mindez, hiszen a gyerekek csak besegítenének az elemi szükségletek kielégítésébe. Ráadásul ezekhez a munkákhoz nem kell lézerfizikusnak lenni!

Biztosan örömmel besegítenének a tanárok, a muzeológusok, a mérnökök is!

Természetesen a gyerektábor a Holt-ág legnagyobb közelségében lenne, távol az élő Tiszától, távol a forgalom bűzétől, zajától, távol a modernnek hazudott művi világunktól.

A mai állapotot pedig rögzíteni kell és részletesen bemutatni a gyerekeknek, mire képes az ostoba ember!

Ha Szeged mégis jóvátenné 50 éves bűnét, a város melletti új paradicsomot gyerekei hasznára forgathatná! E két cél érdekében még áldozatot hozni is érdemes lenne.

Szeged, 2017. augusztus 16.

A felhasznált forrásaim:

(1)
https://hu.wikipedia.org/wiki/Dzs%C3%B3szer-piramis
(2)
http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/plakatot_kap_a_8000_eves_ludvari_venusz/2396939/
(3)
http://www.delmagyar.hu/szte/szobrot_a_ludvari_venusznak_-_trogmayer_otto_nyolcezer_eve/2323214/
(4)
https://hu.wikipedia.org/wiki/Gy%C3%A1lar%C3%A9t
(5)
http://www.academia.edu/18746146/%C5%90sr%C3%A9g%C3%A9szeti_Levelek_Prehistoric_Newsletter_5_2003_
(6)
http://szegedma.hu/hir/szeged/2017/02/meg-bo-ket-szunyogos-ev-2020-tavaszara-kesz-a-holt-tisza-rehabilitacioja.html
(7)
http://szegedma.hu/hir/szeged/2016/12/akar-jovore-megkezdodhet-a-gyalareti-holt-tisza-rehabilitacioja.html
(8)
http://szegedma.hu/hir/szeged/2016/03/osszefogas-a-holt-tisza-rehabilitaciojaert-2624-alairast-gyujtottek-a-civilek.html
(9)
http://szegedma.hu/hir/szeged/2015/10/uj-lenduletet-vett-a-gyalareti-holt-tisza-rehabilitacioja-fotok.html
(10)
http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/tudomany_es_ismeretterjesztes/Magyarorszag_holtagai/pages/010_also_tisza.htm
(11)
https://hu.wikipedia.org/wiki/Gy%C3%A1lar%C3%A9t
(12)
http://www.ovf.hu/hu/futo-projektek/f78c910b-ed6f-4ec8-ae49-115ab2e262d2
(13)
https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A16H1084.KOR&txtreferer=00000001.txt
(14)
https://www.youtube.com/watch?v=KXjkw_vaSdU
(15)
http://phd.lib.uni-corvinus.hu/711/1/Molnar_Zsofia.pdf
(16)
http://erzsebettaborok.hu/camp-locations/zankai-erzsebet-tabor/